

ESTNISKA PSORIATIKERN EVE LAUGMA

uppskattar tolerans

Företagaren Eve Laugma värdesätter tryggheten och de vänliga människorna i Finland trots att hon som invandrare ibland råkar ut för fördomar. Till psoriasis förhåller man sig mer neutralt här än i Estland.

Eve Laugma är hemma från Viljandi som ligger i mellersta Estland. Hon berättar att hon flyttade till Finland ”via Tallinn” för några år sedan. Laugma bytte då både land och bransch. Kontorsarbetet som dataregistrerare på Eesti energia började efter nio år kännas alltför välbekant och Laugma beslöt sig för att åka till Finland för att ”söka sin lycka” och flyttade till Helsingfors. På den tiden talade hon inte finska och började därför arbeta som städare, liksom så många andra invandrare.

Det låter trist att i brist på språkkunskaper råkade hamna i städarbete i Finland men Laugma var trots allt nöjd med sitt beslut. Det finländska lönenivån översteg den estniska, men Laugma är särskilt glad över att hon via sin anställning kom in i det finländska arbetslivet och livsföringen. Samtidigt lärde hon sig språket och fick den lokalkännedom som behövdes när hon grundade ett eget företag.

Till en början var Laugma ensamföretagare men hon har redan hunnit utvidga sin verksamhet och har nu en anställd. Laugma själv koncentrerar sig på att driva företaget, vilket löper smidigt tack vare hennes utbildning i datateknik. Det har funnits mycket att lära sig om det finska bokförings- och skattesystemet, och mycket papersexerciser! Eftersom företagsrutinerna tar mycket tid i anspråk sköter Laugma själv endast några städningar i veckan. Hon medger att detta arrangemang passar bättre för en psoriatikers hud.

DET ÄR VÅL INTE SMITTSAMT?

Laugma insjuknade i psoriasis redan i skolåldern, som 12-åring. Till en början var symptomen begränsade till hårbotten, men med tiden har fläckarna bredd ut sig också till andra delar av huden.

– I skolan retade man mig för min psoriasis. Många skolkompisar var rädda för att sjukdomen skulle vara smittsam, berättar Laugma. På den tiden användes tjocka och feta salvor också i hårbotten, vilket troligen bidrog till att väcka uppmärksamhet. Då skämdes hon över sin sjukdom och såg noga till att till exempel fläckarna i pannan täcktes in av håret.

Laugma berömmar sina föräldrar för att de skötte sjukdomen så bra. De tog henne till läkaren och hjälpte till med behandlingen. Men på den tiden fanns det inte tillräckligt med information att få. Bland annat tack vare internet är det nu ”bättre tider” för den som har psoriasis. Utöver själva behandlingen behöver ett barn som insjuknat mycket stöd och förståelse också av andra än den egna familjen. Det är viktigt att lyssna på och tala med barnet.

I Viljandi gick det rätt bra att få vård och Laugma var emellanåt intagen på sjukhus för sin psoriasis; då fick hon också ljusbehandling. Laugma går också nu på ljusbehandling vintertid och tycker att den är till stor hjälp. Hon uppskattar den service som Ihopiste i Helsingfors erbjuder: läget i Tölö är bra och personalen är kunnig och vän-

lig så det är trevligt att gå dit för behandlingar. Laugma tycker visserligen att ljusbehandlingen blir rätt dyr när man får ersättning bara för de fem första behandlingarna. Kunden får själv stå för största delen av behandlingarna under en ljusbehandlingsperiod. Laugma anser att FPA gärna kunde ersätta mer av ljusbehandlingen.

BRA FÖRHÅLLANDEN I FINLAND

Det finländska systemet för social trygghet är omfattande och bemöter alla människor likvärdigt, anser Laugma. I det estniska systemet gäller sjukförsäkringen endast dem som arbetar och den som blir arbetslös blir också utan ersättningar, vilket är bakvänt.

Laugma tycker att hon i Finland fått god vård för sin psoriasis. Hon går hos en privat hudläkare vars kompetens hon uppskattar. Medan hon bodde i Estland gick hon mest hos en allmänläkare eftersom köerna till hudläkare var så långa. Anvisningarna och medicinerna var inte nödvändigtvis de bästa möjliga. Tack vare ljusbehandlingen klarar hon sig nu också på vintern med enbart bassalvor trots att symptomen ofta är värre vintertid.

Laugma upplever att man i Estland alltså har mycket starkare fördomar mot psoriasis än i Finland. Där är det vanligt att man öppet stirrar på en psoriatiker. Dessa långa blickar är inte trevliga men man är tvungen att vänja sig. Laugma gissar att orsaken ofta

”I Finland väcker psoriasis inte lika mycket uppmärksamhet som hemma i Estland.”

Laugma säger att den finländska sociala tryggheten i vissa fall är märkvärdig: för vissa kan det vara ekonomiskt mer fördelaktigt att vara arbetslös än att jobba för en liten lön. Ibland verkar det som om den sociala tryggheten motverkar sitt ursprungliga syfte.

Hon säger att hon inte vill eller kan vara arbetslös – av många olika orsaker. Sysslöshet är varken bra för själen eller huden. Laugmas enda period av arbetslöshet, som varade ett halvt år, fick hennes hud att bli i sämre skick än någonsin. Rökning och stress har samma inverkan. När Laugma slutade röka blev hennes hud bättre. Den strikta tobakslagen är enligt hennes åsikt ett bra sätt att minska rökningen. Men hon förundrar sig över att många finska flickor och kvinnor röker på gatan. Något sådant skulle inte komma på fråga i Estland trots att kvinnor röker också där.

Hon förhåller sig beslutsamt till stresshantering eftersom stress påverkar huden. Hon håller stressen under kontroll genom att gå ut och röra på sig om hon får ångest. Laugma uppskattar de fina friluftsområdena i grannskapet och njuter av att visas ute flera gånger i veckan. Dessutom ägnar hon sig åt olika slags handarbeten och följer med vad som händer i hennes hemland.

BRA LAND OCH LAGOM LÅNG HEMRESA

Laugma trivs bra i Finland. Kärleken har sin andel i detta, men inte i traditionell mening. Laugma berättar leende att hon flyttade till Finland för en mans skull. Men det var inte en finsk utan en estnisk man! De lärde känna varandra i Estland för länge sedan, men mannen flyttade till Finland för att jobba några år tidigare än Laugma. Nu bor de tillsammans i Helsingfors. De drömmer om att grunda en egen handarbetsaffär med bra läge i Helsingfors eftersom finländarna uppskattar välgjorda handarbeten av hög kvalitet. Samma kunnande finns det gott om i Estland.

Laugma medger att hon inte har många estniska vänner i Finland och hon att hon inte heller hör till någon särskild estnisk sammanslutning. Hon håller tät kontakt till sin familj i Estland; man besöker varandra i båda riktningarna. Resan går snabbt: med färjan till Tallinn och så ett par timmars bilresa till Viljandi. Det är bra att bo och driva företagsverksamhet i Finland, men Laugma tror ändå att hon på gamla dagar kommer att återvända till sitt hemland. ■

snarare är brist på kunskap och tanklöshet än direkt elakhet.

STÄDNING BEHÖVS

– Det finns stor efterfrågan på städning i hemmen men att hitta tillräckligt med kunder kräver hårt arbete, framhåller Laugma. Det är inte alldeles enkelt att marknadsföra sina tjänster. För en småföretagare är annonspriserna i tidningspressen hopplöst höga och man måste därför hitta på förmånligare sätt att göra företaget känt. Laugma säger ändå att ett och ett halvt år har varit tillräckligt för att etablera en kundkrets och att det nu går bra för företaget. Ett gott arbete är den bästa reklamen, anser Laugma. Om kunderna är nöjda talar de nog om det för vänner eller bekanta. Man kan lita på att djungeltelegrafan fungerar.

Laugma anser att det är en absolut förutsättning för en invandrare att kunna det lokala språket om han eller hon vill slå sig ned i ett nytt land. I Finland finns det goda möjligheter att studera finska. Själv har Laugma främst lärt sig finska den praktiska vägen, i vardagen. Hon talar flytande finska men i hennes uttal kan man ibland lägga märke till estniska drag. Detta kan oroa vissa potentiella kunder som kontaktar henne. Laugma

upplever detta givetvis som trist och fördömsfullt, men hon förstår kundernas synsätt.

– Inte vill man ju släppa in vem som helst i sitt hem och det är omöjligt att köpa städtjänster om man inte litar på företaget, konstaterar hon.

LÖPSEDLARNA GER DÅLIGT RYKTE

Laugma förfasar sig över de senaste nyheterna om en narkotikaliga; hennes estniska landsmän har figurerat i negativa sammanhang den finländska pressen. Alltid när sådana nyheter slås upp med stora rubriker faller en skugga av misstanke och fördomar över alla ester som bor i Finland. Det är lätt att generalisera, men Laugma påminner om att det i varje fårscock finns ett svart får. Oberoende av vilken nationalitet det är fråga om finns det alla slags människor.

OGILLAR ARBETSLÖSA

Enligt Laugma förekommer det mycket rasism i Finland, särskilt mot mörkhyade och ryssar. Men inte heller i Estland är detta ett okänt fenomen. Dessutom medger hon med ett skratt att hon själv är rasist, hon tycker nämligen inte om arbetslösa som driver runt på stan.